

Reizen, vluchten, vergaan de kunstenaar als ‘transient’

MARTIN NACHBAR — Vertaald door Stien Michiels

Het Engelse woord ‘transient’ is afgeleid van het Latijnse ‘transire’, voorbijgaan. Het betekent zoveel als vluchtig, vergankelijk, kortstondig en heeft ook technische betekenissen zoals onvast of fluctuerend. Bovendien wordt de term gebruikt voor een dakloze of iemand op doorreis. Het is dus een geschikt woord om de hedendaagse en in residentie werkende choreograaf afdoende te beschrijven.

1. Kunstenaar zijn betekent vreemd-zijn in de wereld.

Als ik contact zoek met de wereld via artistieke expressie, en zo deel van haar wil uitmaken, moet ik me ook altijd een stukje van die wereld vervreemden. Om bijvoorbeeld mijn lichaam te laten dansen en te gebruiken in een choreografie, moet ik afstand nemen van de manier waarop dit lichaam dagelijks functioneert. Pas wanneer die afstand er is, kan ik de bewegingen abstract maken en choreograferen. Hetzelfde geldt voor schrijven en de taal van alledag, of voor schilderen en symbolen. Ik denk dat deze noodzakelijke vervreemding van de wereld om er artistiek deel van uit te maken één van de redenen is waarom kunstenaars altijd weer werken op plaatsen waar ze niet thuis zijn. Misschien heeft deze omstandigheid er mede toe geleid dat choreografen steeds vaker de wereldbol afreizen, om in zogenaamde residenties werk te maken of aan onderzoek te doen. Producenten overal ter wereld bieden woon- en werkruimte en soms ook financiële middelen aan, zodat choreografen daar kunnen werken. Ze reizen van de ene plek naar de andere, hun werk achterna, en worden op die manier passanten. Mensen op doorreis, die zich niet enkel van de wereld vervreemden om kunst te maken, maar van reizen een constante maken, om zo financieel het hoofd boven water te houden. In zekere zin komen ze wel nog in het buitenland aan, maar amper in de wereld.

Toen ik nog een tiener was, werd reizen bij ons thuis beschouwd als een school voor het leven. Wie op reis ging, sprokkelde ervaringen bijeen die je thuis nooit had kunnen meemaken: vreemde talen, handen en voeten gebruiken om mensen aan te spreken en de weg te vragen, vreemde zeden en gewoontes leren kennen, ongewone gerechten uitproberen, spoorboekjes ontcijferen, tenten opzetten en weer afbreken, liefdes-

avonturen beleven, culturen verkennen. Ook ik ben met vrienden de wijde wereld in getrokken, ben vol indrukken terug naar huis gekomen, en keek er naar uit om al die ervaringen later, in het leven dus, eens te kunnen gebruiken. Het voordeel toen: er was zoiets als een thuis, die soms wel op je zenuwen werkte, maar waar je naar terug kon keren, en van waaruit je erop uit kon trekken, het leven in. Dat ik ooit een beroep zou kiezen waarin reizen mijn broodwinning zou zijn, had ik me toen niet eens kunnen voorstellen. Nu kan ik me moeilijk voorstellen dat ik zonder reizen zou leven of beter, overleven. Ik ben: choreograaf.

En ik schrijf deze regels in een trein van Berlijn naar Essen, waar ik vanaf morgen in residentie ga bij PACT Zollverein. Ik zit in een wagon die aan ongeveer 180 km/u over de sporen vliegt. Buiten razen de lichten van de nacht voorbij. Als een ruimtevaarder glijd ik met mijn ruimteschip naar de plek waar ik de volgende vier weken zal verblijven. Kort na middernacht kom ik aan. Dit jaar en het afgelopen jaar realiseerde ik twee projecten. Het ene, *mnemonic nonstop*, had als thema het elders-zijn. Aan de grondslag van het andere, *Incidental Journey*, lag het verschil tussen steden. Het eerste was een project dat Jochen Roller en ik samen hadden uitgedacht, het tweede kwam er in opdracht van het APAP (Advancing Performing Arts Projects). Voor deze twee projecten bezocht ik de laatste achttien maanden alleen al negen steden gedurende telkens twee tot drie weken: Leuven, Tel Aviv, Zagreb, Graz, Torres Vedras, Kortrijk, Salzburg, Bytom en Castiglioncello. Op elk van deze plaatsen was ik in residentie, zoals dat heet in het hedendaagse dansereldje. De producenten van die plek gaven me woon- en werkruimte, soms ook geld, en in ruil daarvoor maakte ik stukken.